

Posudek oponenta na bakalářskou práci *Subkultura hardcoru z genderové perspektivy*

Předložená práce prokazuje nejen nadání, ale i jistou autorskou zralost – schopnost vybrat si a původně zpracovat zajímavé téma a vyvodit ze svých dat přinejmenším částečně původní závěry. Autorka pracuje, místy obratně místy s jistými formulačními obtížemi, které jsou na této úrovni studia zcela pochopitelné, s obtížnými autory a autorkami jako Judith Butler, Angela McRobbie či Sarah Thorton a zároveň provádí zajímavě navržený, pečlivě zpracovaný a inspirativně interpretovaný empirický výzkum.

Zastavím se u tří nejpodstatnějších bodů, které jsou pro mě klíčové pro hodnocení celé práce. Předznamenávám, že se jedná o dvě negativa a jedno pozitivum, ovšem jejich váha není stejná. To, že jako oponent zdůrazňuji v posudku především problematické momenty, neznamená, že bych práci vysoce neoceňoval.

- (1) Poněkud problematická je formulace výzkumných otázek a nedostatečné probrání konceptů, které zde autorka používá. V první výzkumné otázce autorka slibuje, že bude zkoumat, jakými způsoby získávají ženy *subkulturní kapitál* v hardcorové scéně, v druhé říká, že bude sledovat *roli* žen v hardcorové subkultuře, ve třetí pak avizuje zkoumání toho, o jaké pojetí *autenticity* se mohou ženy participující v hardcorové subkultuře opřít. Kdyby provedla soustavnější diskusi konceptů, které používá (ta na s. 13-14 je opravdu až příliš zhutňující a není z ní také jasně patrné, zda skutečně pracovala s knihou od Thorton, k níž odkazuje, nebo zda spíš pracuje se shrnutými z druhé ruky; i zde nicméně autorka ukazuje, že subkulturní kapitál odlišuje „insidery“ od „pozérů“ a je pro něj tedy klíčová otázka „autenticity“), zjistila by, že se její otázky překrývají, respektive že jen s malou nadsázkou můžeme říct, že se ptá třemi různými způsoby na to samé. Koncept subkulturního kapitálu byl totiž Sarah Thorton navržen právě proto, aby pomohl zkoumat, jaké *pozice* ve vztahu k druhým v dané subkulturní scéně (kapitál je z definice relační) jedinci zaujímají, typ a množství subkulturního kapitálu se tedy do značné míry překrývá s rolí v subkulturní scéně. Subkulturní kapitál má navíc svou hodnotu právě v závislosti na tom, do jaké míry je uznán ostatními členy subkultury jako zakotvený v kolektivních představách o „autenticitě“ (jejíž dekonstrukci se Thorton také věnuje). Jinými slovy, autorka se svými třemi výzkumnými otázkami blíží ke stejnému.
- (2) Za svůj hlavní problém při vedení rozhovorů autorka označuje fakt, že respondenti a respondentky odbíhali od tématu a ona je k němu musela vracet, slovy autorky samotné: *„Největším problémem, se kterým jsem se při rozhovorech setkala, bylo časté odbočování od tématu ze strany respondentů. V takových případech jsem respondenta byla nucena přerušit, abych se mohli navrátit k hlavním bodům mého výzkumu.“* (s. 27) Nemůžu si pomoci, musel jsem si při přečtení této formulace vzpomenout na přednášku nestora (a zároveň prokletého básníka) české historiografie Jana Tesaře, který při ní napadl jistou učebnici oral history právě za to, že údajně doporučuje historikům, aby usměrňovali pamětníky, kteří se odchylojí od tématu. *Právě tehdy, když se pamětník odchyluje od tématu, vám zpravidla řekne to nejzajímavější!* zdůrazňoval tehdy apelativně muž, který věnoval mnoho času záznamům vzpomínek partyzánů a kritické práci s nimi. Myslím, že tato rada platí snad ještě více pro téma jako gender – zakoušené často subjektivně, na tématech, která nemusejí být výzkumníci na první pohled patrná. Pokud skutečně autorka výpovědi respondentů přerušovala během jejich hovoru, mohlo to navíc mít i další negativní dopad – respondenti dostali na srozuměnou, že jejich pohled je vlastně nežádoucí a nezajímavý, že pro autorku jsou podstatné jen odpovědi na jí vymezené okruhy a otázky. To mohlo případně i ohrozit důvěru respondentů a jejich vůli se svěřovat i v otázkách, na něž se autorka ptala.
- (3) Co lze zmínit jako největší klad práce, je právě to, že se sama nenechala uzavřít svými výzkumnými otázkami a fakticky se dostala k jiným – totiž *co nabízí hardcore subkultura samotným ženám*, které se na ní podílejí a *pro jaké typy žen může být přitažlivá*. Autorka plasticky ukazuje, a to je patrně také největší výtěžek její práce, že styl hardcorové subkultury podporuje potlačování některých prvků v oblékání a stylu, které bývají tradičně spojované s ženstvím; propojuje tento poznatek s literaturou a tvrdí, že hardcore subkultura dovoluje a podporuje prodlužování tomboyismu (s39-41), fázi „ženské maskulinity z dětství“, která je

jinak v období dospívání u dívek spíš potlačována. To přitahuje některé dívky a jiné naopak odrazuje, i v závislosti na jejich vztahu k dominantním podobám feminity. Práce má tímto důrazem šanci překonat často trochu schematické pohledy na gender v subkulturách, pro kteréžto pohledy je často charakteristické operování binárními kategoriemi. Jestliže jsem výše mluvil o nedostatecích práce, je na místě, abych zde zdůraznil, že touto kvalitou se dostala v podstatě nad rámec toho, co lze rozumně požadovat do textů na této úrovni studia.

Vedle těchto hlavních charakteristik zmíním drobnější problematické momenty:

- (1) Sporné je autorčino vymezení insider x outsider, kdy se sama označuje za outsideru – pouze jí baví podobná hudba a koncerty občas navštěvuje. Není ale většina participantů na subkulturních scénách v takovém případě outsideru?
- (2) Autorské nezkušenosti je třeba přičíst občasné neobratné formulace, či konstatování věcí, které by patrně měly být samozřejmostí a jejich uvedení působí poněkud bizarně: „*Žádnému z respondentů také samozřejmě nebylo ať už fyzicky nebo psychicky ublížováno a při každém interview jsem se snažila o vzbuzení důvěry a vzájemného respektu.*“ (s. 30; kousavějšího čtenáře může napadnout, že autorka nemůže vědět, zda náhodou některou z otázek svým objektům studia přece jen psychicky neublížila, a také, že důvěře a vzájemnému respektu příliš nenahrává, pokud jejich výpovědi přerušovala, jak píše výše.)
- (3) Autorka možná mohla pracovat s větším množstvím metodologické literatury, Hendl je pro její potřeby trochu nedostačující, málo reflexivní a příliš učebnicový, což se projevuje i na autorčiných formulacích v metodologické části.
- (4) Některé výpovědi jsou podle mého názoru nedostatečně interpretovány, autorka si vystačí s dost sporým komentářem, viz třeba pasáž o mužské „tvrdomi“ a ženské „jemnosti“ ve zvukových projevech hardcorových zpěváků a zpěvaček na s. 33, což je přesně moment, kdy by práce mohla výpovědi konfrontovat s literaturou, jinými výpověďmi nebo svými znalostmi o subkultuře.
- (5) Je otázka, zda si „protiřečí“ odmítání mainstreamových norem a podřizování nemainstreamovým normám, jak tvrdí autorka na s. 38-9. Možná spíš ale autorka chtěla říct, že si toto vynucování poslušnosti alternativním normám protiřečí s patosem mobilizovaným proti jakýmkoli normám v rámci subkultury (?). Pokud to však chtěla říct, měla to říct takto (a doložit).
- (6) Autorka dává jako příklad toho, že feminní hardcoristky jsou znevažovány, tuto citaci: „*je třeba jedna holka, která chodí na koncerty už takových deset let, udělala toho pro scénu hrozně moc, ale všichni ji znaj stejně proto, že se vyspala s úplně každým týpkem tady. To mi ale přijde dost líto, protože nikoho nezajímá, co všechno pro tu scénu udělala, všichni ji stejně znají jako děvku.*“ (s. 41-42) Tuto velmi zajímavou citaci autorka podle mého názoru nedostatečně interpretuje; myslím, že ještě mnohem víc než dokladem o postavení feminních hardcoristek (ostatně, z textu ani nevíme, zda byla skutečně svou stylizací tak feminní či zda naopak nebyla „tomboyská“) spíše svědectvím o dvojím standardu pro posuzování sexuálního života mužů a žen (tento dvojí standard rozhodně není pouze záležitostí této subkultury). Kdyby šla po této citaci/příběhu dál, možná by získala fascinující příběh toho, jak se utkává kulturní kapitál (daný zásluhami o scénu) s očekáváními danými genderovou socializací.
- (7) Podobně mohl být mnohem více rozveden závěrečný odstavec ze s. 43, který přesně ukazuje přesun autorčiny pozornosti od otázek místa/role/kapitálu pro ženy ve scéně k otázce, co tato scéna ženám nabízí – odpověď tu je ale bohužel jen načrtnuta.

Jak jsem již uvedl, práce má četné problémy – tyto problémy jsou ale daní za vysoké aspirace a kvalitu textu, za to, že se autorka v řadě míst navážno utkala s dilematy, které zpravidla řeší výzkumníci až během psaní magisterských prací nebo během doktorátu. Výsledkem je práce, která nejen že splňuje požadavky kladené na tento typ prací, ale také obsahuje zajímavá výzkumná zjištění. Navrhuji hodnocení buď *výborně* nebo *velmi dobře* v návaznosti na průběh obhajoby.